

Branislav Fábry: Spodina alebo Untermenschen? O „úrovni“ pražských funkcionárov, ktorí získavajú politické body lacnou rusofóbiou

- CZ24 News | 16. dubna 2020

Na začiatku mesiaca apríl sme si pripomenuli dve dôležité udalosti, súvisiace so 75. výročím konca druhej svetovej vojny. Jedným z nich bolo 75. výročie oslobodenia Červenou armádou. Je dôležité, že napriek pandémie koronavírusu COVID-19 si mnohí Bratislavčania tento sviatok pripomenuli. Treba oceniť, že kvety k hrobom osloboditeľov na Slavíne prišli položiť aj B. Kollár, predseda Národnej rady SR a I. Matovič, predseda vlády SR. Druhou udalosťou, súvisiacou s okrúhlym výročím konca vojny, boli excesy pražských politikov na čele s O. Kolářom, starostom Prahy 6. Samotný fakt, že sa rozhodol zneužiť núdzový stav na odstránenie sochy maršala Koneva tesne pred 75. výročím oslobodenia Prahy je smutný, ešte závažnejšie sú však niektoré súvisiace okolnosti.

Zhromažďovanie: Starosta môže, živnostníci nie!

Mestská časť Praha 6 urobila rozhodnutie o odstránení sochy maršala Koneva už dávnejšie, ale na základe „nočného rokovania“ ju odstránili práve počas karantény 3. apríla 2020. To vyvoláva niekoľko otázok: Nevieť síce, ako to nočné rokovanie prebehlo a ako sa pri ňom dodržiavali karanténne opatrenia, problémom však je, že ak išlo o zhromaždenie, vytváralo sa aj riziko šírenia koronavírusu COVID-19. Keďže zhromažďovaniu treba čo najviac predchádzať, aj Praha 6 mala v duchu karanténnych opatrení odložiť rokovanie a realizáciu veci, ktorá mohla počkať. Za vážne treba považovať aj **zhromaždenie skupiny ľudí, ktorí technicky realizovali odstránenie** sochy. Nie je isté, či robotníci pri svojom postupe dostatočne dodržiavali karanténne opatrenia, pochybovať sa dá najmä o neustálom dodržiavaní bezpečnej vzdialenosti pri zložitej manipulácii so sochou. Avšak ani nosenie rúška ani dodržiavanie vzdialeností medzi osobami prenos koronavírusu úplne nevylučuje.

Pre porovnanie, na rozdiel od pražských funkcionárov pri výkone ich populistických aktivít majú obyčajní ľudia zviazané ruky. Mnohí živnostníci a zamestnanci chcú, ale **nemôžu vykonávať svoju prácu** pre to, aby sa tým zamedzilo zhromažďovaniu osôb: verejnej moci pritom nestačí ani alternatíva, že by pri svojej práci nosili rúška a dodržiavali bezpečnú vzdialenosť pri práci. Svoju prácu nesmú vykonávať dokonca ani mnohí z tých, ktorí sú od nej finančne závislí a pre nečinnosti sa dostávajú do finančných problémov. Títo ľudia museli žasnúť pri pohľade na pražských politikov, ktorí zhromaždili robotníkov za účelom výkonu nepotrebných akcií s jediným cieľom získania politickej popularity lacnou rusofóbiou. Žiaľ, prípad odstránenia sochy maršala Koneva ukazuje, že práca mnohých poctivých ľudí zrejme nie je pre Prahu taká dôležitá ako provokatívna sebaaprezentácia tamojších politikov.

Spodina alebo Untermenschen?

Veľmi vážny je však aj spôsob, akým starosta O. Kolář zneužil núdzový stav na hrubé útoky voči tým, ktorí si želajú zachovanie sochy na pôvodnom mieste – spomenul demonštrácie **„prapodivných lidí z pravicové i levicové spodiny“**. O. Kolář to vyslovil ako verejný funkcionár a z pozície svojej funkcie zaútočil tak i na základné ústavné právo občanov podľa čl. 10 Listiny základných práv a slobôd: „Každý má právo na zachovanie svojej ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“ Lenže vyhlásením skupiny občanov vyjadrujúcich svoj názor za „spodinu“ bolo

porušené ich **právo na ochranu cti a dôstojnosti**. Pojem spodina je veľmi nevhodný najmä v prípade udalostí, ktoré nejako súvisia s druhou svetovou vojnou, pretože táto vojna sa viedla o hodnotu dôstojnosti ľudí – práve nacisti boli tí, ktorí v určitých skupinách ľudí videli „spodinu“ a označili ich za tzv. podľudí (Untermenschen). Táto konotácia je očividná a slovník starostu O. Koláňa urazil aj potomkov obetí nacizmu.

Starosta O. Kolář sa svojím správaním dostáva do veľmi nebezpečnej roviny. Ak verejná moc porušuje ľudské práva určitých skupín ľudí a kolektívne ich dehonestuje, zásadne sa oslabuje jej akceptácia v očiach urážaných: keby nebol vyhlásený núdzový stav, občania by na protest proti politike O. Koláňa zorganizovali verejné zhromaždenia a ďalšie verejné akcie. Verejný **útok na dôstojnosť ľudí v čase núdzového stavu** a obmedzovania ústavných práv je však principiálne veľmi nebezpečný: problematizuje legitimitu rozhodnutí samosprávnych orgánov. Vo všeobecnosti platí, že právne akty orgánov verejnej moci vrátane orgánov Prahy 6, treba rešpektovať, ale otvorenou otázkou je, či za každých okolností. Ak totiž rozpor medzi platným právom a morálkou bude príliš veľký, vznikne legitímna otázka po dôvode rešpektovať nespravodlivé rozhodnutia orgánov. Nevieme, ak dlho bude trvať pandémia, ale je pravdepodobné, že pokračujúce, resp. zostávajúce sa karanténne opatrenia povedú k ďalšiemu nárastu nespokojnosti a objaví sa aj otázka, prečo treba rešpektovať rozhodnutia verejnej moci.

Práve „spodina“ môže získať dodatočné dôvody myslieť si, že je diskriminovaná zo strany verejnej moci. Pokiaľ sa spojí nespokojnosť s karanténnymi opatreniami (tie niektorých znevýhodňujú) s pocitom, že verejná moc vidí v odlišných názorových skupinách „spodinu“, vytvorí sa pocit neznesiteľnosti takého stavu. Následne „spodina“ môže vyhlásiť právne akty verejnej moci za „zákonne bezprávie“ a začať ich porušovať. Toto riziko by pražskí politici nemali podceňovať a v čase pandémie by sa preto mali **vyvarovať všetkým konaním, ktoré zbytočne jatria vzťahy** v spoločnosti. Pri vývoji pandémie môže nastať moment, keď sa bude vyžadovať ešte väčšia solidarita a trpezlivosť než dnes. Ak si dovedty orgány verejnej moci stihnú priveľmi znepriatelieť „spodinu“, môže sa to skončiť vážnym konfliktom. Príkladov z histórie existuje dosť: dlhoročné arogantné správanie verejnej moci k pracujúcej „spodine“ veľmi prispelo k Východoslovenskému roľníckemu povstaniu. To vypuklo práve pri karanténnych opatreniach počas epidémie cholery v roku 1831.

Rúška na sochy?

Krajne nevhodný bol aj starostov Kolářov pokus o vtip s tvrdením, že **Konev nemal rúško a pravidlá platia pre všetkých**. Tému karanténnych opatrení, vrátane rúšok, treba brať vážne a nemožno ju zneužívať na „žartovnú“ propagáciu kontroverzných krokov. Keby sme tento intelektuálny nepodarok starostu O. Koláňa doviedli do „vtipných dôsledkov“, bolo by možné jeho konanie označiť za klientelizmus pre privilegované sochy. V meste totiž stále existuje veľa sôch, ktoré z ideologických príčin nikomu nevadia, a preto na nich rúško nepožadujú. Samozrejme, takéto vyjadrenia sú nemiestne, podobne, ako Kolářove pokusy o humor. Najmä pri kontroverzných témach by mali orgány verejnej moci pri výkone svojich právomocí postupovať vecne a nepoužívať trápny pseudohumor, ktorým urážajú odlišné názorové skupiny. Takýto nedôstojný postup dehonestuje predovšetkým verejnú moc samotnú.

Pražskí politici by mali myslieť aj na to, že ich činy môžu pôsobiť ako **inšpirácia pre iných**, ktorí by sa tiež chceli pozabávať na úkor svojich názorových odporcov alebo len jednoducho provokovať. V reakcii na odstránenie sochy maršala Koneva sa objavili výhrady voči soche britského premiéra W. Churchilla, ktorý má na svedomí viaceré zločiny. V Prahe sa však nachádzajú aj ďalšie ideologicky sporné sochy, od osobností stredoveku až po osobnosti 20. storočia. Čo keby sa nejaký „dobrovoľný sochár“ inšpiroval výrokom O. Koláňa a začal prirábať nepohodlným pražským sochám rúška, povedzme zo sadry? Alebo keby nakreslil na tieto sochy rúška farebným sprejom? A čo keby svoju

„vtipnú“ aktivitu doviedol do dôsledkov tým, že by v mene karanténnych opatrení vylamoval zo súsoší tie postavy, ktoré nedodržiavajú „bezpečnú vzdialenosť“. Pražskej samospráve by zrejme do smiechu nebolo...

Konev na Slovensko?

Praha 6 pri tom všetkom mohla celú záležitosť vyriešiť dôstojnejšie. Keďže maršal Konev má veľké zásluhy aj o oslobodenie Slovenska, ktoré začal na Dukle, objavila sa **iniciatíva vedená J. Čarnogurským** s cieľom odkúpiť sochu za znaleckú cenu a postaviť na ju Slovensku. Napriek tomu, že J. Čarnogurský bol v období pred rokom 1989 prenasledovaný ako disident, na rozdiel od „oneskorených antikomunistov“ dokázal oceniť význam obetí vojakov, vedených maršalom Konevom. Práve na našom území sa núka viacero dôstojných miest na umiestnenie, spojených s históriou druhej svetovej vojny. Čarnogurského iniciatívu pritom podporujú aj poslední žijúci účastníci SNP zo SZPB, ktorí si pamätajú, ako veľmi dôležitý bol pre ich prežitie postup Konevových armád, a ktorí dnes so znechutením sledujú nedôstojné konanie pražských politikov.

Praha 6 však ponuku odmietla a namiesto toho tvrdí, že sa snaží umiestniť sochu do nejakého „ústavu pamäti“ či nejakého „Múzea 20. storočia“. Pri tom, ako niektorí v Prahe chápu históriu, hrozí, že pri prípadnom umiestnení sochy do múzea by prišlo k ďalšej dehonestácii. Zástancovia premiestnenia sochy zo Slovenska sa však nevzdávajú, a preto J. Čarnogurský po odstránení sochy poslal mestskej časti Praha 6 opätovnú **ponuku na odkúpenie**. Najlepšie by síce bolo, aby sa socha vrátila na pôvodné miesto, ale presun na Slovensko by bol takisto dôstojným riešením. Privítali by ho pritom nielen veteráni SNP, ale zrejme i priami potomkovia maršala Koneva, ktorým patrí občianske právo na ochranu pamiatky po jeho smrti. Tí rozhodne **odmietajú umiestnenie sochy do múzea. Socha maršala Koneva určite nepatrí do „múzea 20. storočia“, naopak, práve súčasný vývoj dokumentuje, že je dôležitá ako memento 21. storočia. Ukazuje totiž „úroveň“ pražských funkcionárov, ktorí získavajú politické body lacnou rusofóbiou a ktorí najlepšie demonštrujú komplexy súčasnej českej politiky.**

Branislav Fábry